

A
férfiak
felelete

Az
ASSZONYOKHOZ.

Arra a' javallásra: hogy jó volna az Asszonyokat-is a' közön-
séges Gyülekezetekbe bé-botsátani.

1790.

(Pálóczi Horváth Ádám)

Nem rossz gondolat, nem is igazságtalan kívánság magában az: hogy a' Nemes Asszonyok hallhassák Férjeik' tanátskozásit a' közönséges Gyűlésekben. – És ha ez úgy el-sül; hogy az erős-ségül fel-hozott hasznok vele járnak; 's a' Férjfiak' kívánságának (melly nélkül amazt-is megengedni nem lehet) elég-tétettetik; nem tsak az Asszonyi Nem a' Ditsőségért, hanem a' Férjfiak-is, kikben áll az Országnek valóságos ereje, a' köz haszonért, sokkal fognak tartozni, az Asszonyok' szószóllójának; áldani fogja a' maradék-is azt az elmét, melly ezt ki-gondolta: ha szinte valamelly, 'a dolog' természetétől különböző ok indította volna-is arra: melly azomban olly erős okok 's olly szép hasznok mellett, nem-is volna szembe-tűnő.

Nem igazságtalan kívánság, mondom, magában. – Mert hiszen jól mondjátok Kedvesink! hogy nem tsak tsupa szépek, nem tsak gyönyörűség végett teremtettek vagytok; hanem részesi minden emberi derékségeknak: nem vagtok szolgáink, rabjaink; hanem véreink, Testvéreink, Atyáinknak velünk egygyütt törvényes örökösi; nem tsak házi foglalatosságokra re.ideitettek, hanem a' Ház nép-nek, mint-meg-annyi kisded Társaságoknak sarkalatos tagjai: 's abban a' társaságban, a' Ti eszetektől, 's magatok' alkalmaztatásától igen sok függ, és bizonyára az ollyan Férjfi örömet megengedheti Feleségének, hogy ő vele eggy méltóságú legyen az Asszony, a Háznál, a' kinek Felesége hiszi-is, mutatja-is, hogy elébb való ő nála az ő Ura. – Nem-is vagtok ollyan rövid értelműek, hogy a' tanátskozásokat érteni, vagy legalább azokból tanulni ne tudnátok: nem vagtok ollyan érzéketlenek-is, hogy az illyen szent helyeknek gyakorlását, idővel, magatok' tulajdonságainak javításával, 's magyar Gyermekitek nevelésével, haszonra ne-tudnátok

fordítani: úgy, hogy szószóllótok' szándéka valósággal magában jó szándék, 's kívánságotok nem igazságtalan.

De jusson eszetekbe Kedvesink! mi voltatok valaha? 's mivé lettetek? – Ítéltétek-meg tsak; minden magatoknak való kedvezés nélkül, mennyire ki-vettétek tulajdon állatjából magát az áldott Természetet; 's mennyire okot adtatok a' Férjfiú Nemek arra: hogy most, mikor Országunk' Rend-tartása szerént mindent tehet, valami a köztársaságot illeti; ne adja-meg legméltóbb kívánságotokat is. – Azt a' kedvezést, melyet bárányi szelidségtek, 's testetek gyönyörő alkotmányja erővel-is ki-fatsarhatott a Férjfiakból; ki-tsúfoltátok, azzal vissza éltetek, magatokat a' Férjfiúi méltóságon fellyül emeltétek, úgy hogy elsőségünk tsak abba maradt-meg, hogy Ti a' köz gyülekezetekben, (melly minden köz-társaságban szent) jelen nem voltatok. – A' mit a' nagy és forró szeretet miatt kedveteknek engedtünk; azt törvénynyé, szokásbeli törvénynyé változtattatok: – azonn, hogy *felesegítségteken* néha néha könnyítetünk, a' tehérből, melyet Házunk' fenntartására velünk, egygyütt kell viselnetek, el vettünk; határozatlan hatalmat, tunyaságot, dologtalanságot építettetek: – elragadta elméitek' nyomosságát az észnek szélllyel andalgása; úgy-hogy a' valamire való Nemes Asszony, nem tsak szégyenlett, hanem nem-is tudott Gazda-asszony lenni: egész délig, a' későn kelésben, piperés öltözködésben, ortzafestegetésben, magatokat a' tükörbe nézegetésben töltöttétek időtöket; nagyítván a' magatokat nézni, 's szebbiteni kívánást bennetek az, hogy szépek vagytok – és „minket is, kik, ha a természet erőltetése miatt néha rútak 's ijesztők lettetek-is, tsakugyan szeretni meg nem szűntünk, a' rútat szépnék tartani reá szoktattatok; magunkat elasszonyodni, és igaz ítélőiteket, a' puhaságot el-asszonyodásnak nevezni lassan lassan meg-tanítottatok.

Páva tollaitokat el-hánytátok; az idegenektől olyanokat, mellyek erővel lágyítják 's kortsosítják a' testet, és nemes természetéből kivetkeztetik, kapkodtatok magatok-is, 's kapkodtattatok mi velünk-is. – És mivel mind ezek, mellyek olly szép áll-ortzákká formáltak benneteket 's minket-is, Hazánkban fel nem találtattak; idegenekhez küldöttétek nehéz keresményünket, sőt vagy magatok nagy költséggel mentetek annak megvásárlására, vagy szinte arra rendelt személyeket bérbé-fogadva tartottatok, a' kik arra vigyáznak: miként változik Parisban 's Bétsben a' viselet? hogy minden

újságnak ti lehessetek leg-első majmolóji: és ez annál jobban nevedekett bennetek, mennél jobban fogyatkozott a' pénz; egy szóval, a' ruhában, viseletben, alkalmaztatásban, a' bújáلكodást annyira vittétek; hogy ha hajdani *Nemes Asszonyaink*, a' sírból fel-kelnének, 's el-hihetnék hogy Ti vagytok az ő Onokáik, azon szempillantásban, mellyben felköltek, a' föld alá vissza bújárnak, ijedtekben 's szégyenletekben. – Ne nehezteljeteك az igaz mondásért; mert így 'hiszitek ezt magatok-is; mikor most egy kitsinyt ki-nyilván-szemetek, ha a' több pompát nem-is, de az idegen ruha piperét legalább, testetekről le-hánytátok, adná a¹ magyarok' Istene, hogy valósággal utálatból!

Magyar Gyülekezetekben kértek magatoknak halgató helyet; de ha ki kell mondani; vagy nagy szégyentekre, vagy nagyon korán; – Hány van köztetek? mondjátok-meg kedvesink! hány van? a' ki egy mély be-látású Férjfinak jól rendbe szedett Magyar beszédét meg-tudná érteni; én meg-nem-határozom: számláljátok-meg magatok. El-temették ezt a' nemzeti boldogságot hajdani Magyar köntöseitek' sír-halma alá, a' Német és Frantzia tselédek. – Az idegen születésű szoptató dajka, a' haj-bodrozó Leány-Asszony, a' mulattató Kis-Asszony, ha több nem volna-is, mind olyanok; a' kiknek társasága nélkül tsak egy óráig sem lehettek-el: ezek pedig a' Ti kedvetekért, hogy szolgáljanak-is, 's magyarul-is megtanúljanak; nem tselekszik: hanem annyira meg-búbájozták még szavatok-hangját-is, hogy szégyenlenétek magyarul beszélleni, 's utóbb nem is értenétek. Ha annyi volna köztetek, a' ki a' magyar szót, igaz hangon tudná ejteni, mint a' ki nem érti, még szerentsés volna állapotja szép Nemeteknek; de ettől meg-váltatok az idegekkel való társalkodás miatt: 's annyira vittétek nyelvünk' utalását, hogy beszédetek, ruhátokkal tökéletesen meg-egyezővén, el-nyomta ez a' kárhuzatos homály, Ősi származástoknak tsak azt a' kis fényjét is, melly még sokakban közületek, a' Nemes Testállásból 's magyar szeméremből kitündökölhettek. A' Német, Olasz, Francz könyv kedves volt előttetek; a Magyarot pedig utáltátok olvasni, hogy utóbb, nem is értettétek. Sőt!

Leg-első gondotok volt mind magatoknak, mind idegen Dajkákotoknak, hogy Gyermekseitek szájába idegen nyelvet oltsatok: tsak az ártatlan természetnek köszönhetik tsetsemöiteك, hogy a' *Papa* hangot tsak ugyan el nem tévesztették, 's *Apjaik'* nevén

kezdték a beszédet; mert már a' magatok *Anyá* nevét *mamára* tseréltették vélek az idegen Dajkák. Rá-szoktattatok testeiket a' puhaságra, az egy-másra aggatott ruha-darabok' viseletével. – Magatok' alkalmaztatása példájával erköltseiket-is; sőt a' régi kovász által, még a' születésben hajlandóságait-is úgy el-allyasítottátok; hogy tsak az egy lovaglás maradt már; melly őket hajdani Óseik' nyereségére emlékeztethette: tsak a' Históriaíáknak Németül 's Frantziáíul (tsuda Isteni gondviselés)! olvasása egyedül, melly régi Törsökink' *Virtusínak* követésére, imúgy-amúgy serkent, hette: alig találunk Ifjakat fiaink közül, magyar vér-keveréssel, alig magyar hangzatú beszéddel, alig meg-emberedett erköltssel. – Valóban a' Magyarok' Istene különös tsuda-képpen szerzetté ezt a' nagy változást nemzeti dolgainkban; mert annyira ment már köztünk tulajdon nemzetünknek utalása; hogy a' mostani újra fel-vett Magyar öltözeteket, ez előtt tsak esztendővel-is maszkarának; a' szabad szóllást, gondolkozást, Nemességünk' megismerését, bolondoskodásnak; a' Koronához, ősi rendtartáshoz, szép szokásokhoz való buzgóságunkat, gyermekségnek, szélességnek, gorombaságnak mondotta volna, nem tsak a' Ti Nemetek, hanem Nemzetünknek átallyában nagy része. Térjetez magatokba, nem. Ti voltatok e' okai mind ezeknek; nem a' Férjfiakon való fentéjjazástok tselekedte e mindezeket? úgy hogy a' kik köztetek a' hajdani jó vérenek tsak felével bírnak-is, félő: hogy a' szent Gyülekezetekben-is tsúfot ne üzzetek, a' még egészen régi lábra nem állott, de most arra törekedő Ifjabb Magyarinkból.

Lehet hát és bizony méltán lehet tartani, most is álhatatlanságtoktól; mert a' titok nem tartás, mellyet szó-szóllótok fel-hozott sokkal kevesebb hiba annál az egésznél, az állhatatlanságnál. – De a' mi szerelmünk, 's Nemzetünk' Ditsósége tsak-ugyan, nem engedi: hogy kívánságtokat ne tellesítsük – hanem – Tudjátok azt: hogy a' Magyar, ilyen nagy változás alkalmatosságával vissza vetvén szemeit az el-múltakra, hittel ajánlott hűség nélkül, még a Férjfiakat sem szerette jó Hazafiáknak ismerni; holott azoknak, mind az Asszonyaikra való gondviselés, mind átallyában, az egész Orzágnak, mindennemű jól-léte bőrökben állván, nagyobb állandóságot lehet tőlük reményleni, mint Ti tőletek. Ne nehezteljétek tehát; ha kívánságtokat bizonyos fel-tételek nélkül meg nem engedhetjük; és ha azon feltételekre reá nem állatok: hidjétek-el

hogy' nem hogy Gyülekezeteinkbe bostátanánk-be, hanem hűség-tekhez sem bizhatunk semmit-is, 's kéntelenek leszünk a' Nemzet-hez való hűségi elenségtekről örökös gyanakodásba maradni. – Ezek lesznek tehát, a' fel-tételek, mellyeket szentül fogadnotok kell, ha híveink akartok maradni, s' azt akarjátok: hogy mi is szín-mutatás nélkül szeressünk.

1. A' Férjfiak' elsőségét megismerjétek; őket annál mint eddig, jobban betsüljétek, és azt, hogy a' Férjfi, a' szó 's beszédközt való betsület adást töletek nem kívánja; nem idegen módra, nem a' Házassági rendtartás Törvényjére, hanem arra magyarázzátok, hogy jó Barátoknak vall benneteket.

2. Mivel a' tápláló nedvességek a' testet, a test az indulatot, az indulat a' hajlandóságokat formállyá, 's változtatja: ha a' gyermeket fogadni nem restelletek; szoptatni se resteljétek, ha tsak azt, vagy testetek' természete vagy nyavalyátok nem ellenzi. Azt a' kegyetlen tunyaságot, melly szerént egy alá-való származású, 's nemtelen indulatú idegennek tejével kínzottátok nemes eredetű tsetsemőiteket, a' miatt, hogy magatok' melljét szívatni sajnáltátok; egy átaljában szép-Nemetek' rendtartási közül gyökerestől ki-irtsátok. Gyermekeiteket, Férjjetek', „s magatok' szeme' előtt, és nem más által, hanem magatok neveljétek: puhaságra, lány erköltsökre, idegen szokásokra ne taníttátok; hanem azt a' Magyar Nemes, de nem goromba nyerseséget, ditsőségre törekedést, szép Lelket, jó idején beléjek oltsátok.

3. Az idegen öltözeteket, valamint most el-hánytátok, úgy soha ezután fel ne vegyétek, 's bübájosán kedveltető példátok miatt Férjeitekkel-is fel ne vetessétek: gyermekeiteknek pedig még tsak ne is mutassátok: mert mitsoda képtelenül élnétek vissza engedel-münkkel; mikor Magyar Gyülekezeteinknek Szent Helyjei, édig tornyozott fej-nevelőkkel, más-ból pótolta, vagy magatokébüi mester-séggel fűrt-faragott haj-bodrozatokkal, tsipő' nevelő szélesen ki-abrontsolt leplekkel, s más Nemzet' tsúfoló kísérletekkel villogná-nak; 's kivált ha ez lassan, lassan, hasogatott foszlángot, nyereg formára ki-vésett formátlan süveget, térdben öszve kötözött nadrágot, tsatos paputsot, le-konyúlt fülű idegen tsizmákat vonna maga után a' Férjfiakra-is. – Mitsoda keserves emlékezet lenne az mi-nénkünk? hogy kedvességteknek adott engedel-münk, így meg-mots-kolná temető sírjából tsak most illedező hajdani szép viseletünket.

4. Nemzeti nyelveket szorgalmasan tanuljátok, 's mentül előbb meg-is tanuljátok. Magyarral, ha az magyarul nem tud is, idegen nyelven ne beszéljétek: gyermekeitekkel pedig, éppen ne. Sőt azokat mind addig semmiféle nyelvet tanulni ne engedjétek, vslamig magyarul jól nem tudnak: akkor-is tsak olyan parantsolattal, hogy az idegen nyelvet, tsak idegenekkel való beszélgetésre, könyv olvasásra, 's fordításra tartsák.

Soha a' Gyülekezetekben, közbe no szóljatok; sőt egymás közt való suttogással-is, a' tanátskozást ne alkalmatlaníttátok: a' játékszínekbe, 's mulatságos társalkodásba való magatok alkalmaztatásának, békét hagyatok: egy-szóval mindent meg-tselekedjétek valamit tsak az olyan szent helyeknek méltósága, és tisztelete megkíván, mind tőlünk, mind tőletek.

Ezen fel-tételek mellett bízást bejöhettek Gyülekezeteinkbe, 's vehettek különös helyt magatoknak, kedvesink, és valamenynyszer oda jöttök, meg-emlékezzetek: hogy ti vagytok egy olly különös titkos erő az Országban: melly formálhatja a Nemzetet a' szülés, nevelés, és maga-alkalmaztatás által. Ezt az erőt rosszra ne fordítsátok; hanem mutassátok-meg a' Világnak: hogy egy méltóságos vérkeverésű Magyar Nemzet vagytok.

Költ Budán Aug. 1. napján 1790.